

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

ФІЛОСОФІЯ ТВОРЧОСТІ

Методичні рекомендації

для здобувачів ступеня «Доктор філософії»

спеціальності 034 «Культурологія»

Київ 2026

Розробник: **В. А. Сіверс**, доктор філософських наук, професор,
професор кафедри гуманітарних дисциплін НАКККіМ

Затверджено на засіданні кафедри гуманітарних наук
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв,
протокол № 16 від 09.06.2026

Філософія творчості : методичні рекомендації для здобувачів освітнього
ступеня «Доктор філософії» спеціальності 034 «Культурологія» / розроб.
В. А. Сіверс. Київ : НАКККіМ, 2026. 33 с.

© Сіверс В. А., 2026
© Національна академія керівних
кадрів культури і мистецтв, 2026

Загальні положення

Вивчення дисципліни «Філософія творчості» (Аксіософія) орієнтовано на здобувача, підготовленого попередньо опанованим масивом знань з історії культури та філософії а також результатами системної роботи по засвоєнню спорідненого курсу «Філософія науки». Але передусім таке вивчення потребує ретельного налаштування на сприйняття викладеного досить нетрадиційного підходу до проблеми творчості і, як наслідок, утримання власної свідомості в полі пізнавальної напруги. Водночас робота з курсом «Філософія творчості» передбачає і розуміння та прийняття науково-теоретичних позицій запропонованого дискурсу і його світоглядних постулатів. Саме тому структура і побудова цих методичних рекомендацій не слідує формально за структурою базового підручника «Філософія творчості» і враховує досвід викладання його основних положень в аудиторії слухачів різних освітніх рівнів.

«Активну речовину» курсу становить концепція «ціннісного координатного підходу» (ЦКП). Сама концепція безпосередньо розглядається у підручнику. Але увагу потрібно звернути на способи і прийоми її розкриття. Зокрема йдеться про відкритий творчий процес опанування матеріалом, ключовими постатями якого є викладач та здобувач що відповідає педагогічній парадигмі сьогодення. Однак в даному випадку слід окремо виділити спосіб і характер їх роботи. В цьому контексті специфіка самого курсу не може розглядатися відокремленою від сутності ціннісного координатного підходу і пролягає крізь постать викладача (тобто людини або «аксиса» в термінології самого підходу) як активатора і тригера пізнавальних структур свідомості.

Усталене розуміння поняття Методичні рекомендації пропонує виконання стандартизованих процедур на кшталт своєрідного дидактичного алгоритму рішення вже відпрацьованих завдань з метою закріплення навичок їх досягнення через повторення відомих навчальних схем. Не заперечуючи таку необхідність слід визнати що саме складення такої схеми є тривалим і насправді творчим процесом намацування дієвого, хоча можливо не одразу очевидного шляху побудови положень що цей шлях фундує і, одночасно, закріплюють його етапи. Адже це дозволяє свідомості цим шляхом просуватися. Саме тому підготовка тексту що містить поняття «творчість» в означеному форматі висвітлення має нести новаторський зміст. Для ствердження потрібності такої форми методичної роботи і її легітимізації вкажемо на один з її модусів згенерованих ШІ «Отже, "методичні" вказує на **практичну спрямованість** рекомендацій, їхню прив'язку до **конкретної методології** викладання та навчання.» Даний пасаж прямо стосується опанування матеріалом підручника «Філософія творчості» оскільки його серцевину саме і становить спроба переведення теоретичних положень тексту в методологію їх світоглядного застосування.

Матеріал методичних рекомендацій спирається на структуру Підручника. Сам текст Підручника поділений на 4 глави, які у свою чергу

розкриваються у параграфах наскрізної нумерації. Ключові категорії та словосполучення виділені жирним шрифтом. Також жирним шрифтом або курсивом виділені допоміжні технічні вказівки на структурузації цього тексту на глави (перша глава тощо) та другорядні знаки привертання уваги читача тексту.(Наприклад ...*опрацювання тексту Підручника.*) Основний акцент рекомендацій зроблено на тлумаченні однієї чи декількох ідей кожної з глав Підручника але зроблено це на основі різних методичних прийомів. Так розгортання методології самого ціннісного координатного підходу подано в методичних рекомендаціях коли аналізуються логіко-сміслові зв'язки першої фрази першої глави підручника: **теорія пізнання є філософією психології** як приклад «точкового» розбору обраної понятійної комбінації у той час як прикладом наскрізного аналізу основних смислів комбінації понять що охоплюють семантичний простір всієї глави і мають нести подальше навантаження значень відносно інших глав слугує розбір комбінації понять **«переживання-психологічний простір-архетип-душа»**. Ця комбінація понять (одна з можливих) являє спробу уведення в сутність і дух підручника крізь послідовне розкриття поняття душі в методології ЦКП. Водночас сам приклад стає основою для осмислення категорій та підставою для виконання **загального завдання**: спрямовування читацьких пізнавальних зусиль на доопрацювання логічних і семантичних зв'язків між частинами і всередині самого тексту глав на підставі самостійного додумування смислу наведених в тексті рекомендації головних думок або ідей самого підручника. Подальший розгляд базується на виділенні ключових ідей перших трьох глав підручника (четверта глава може бути розглянута здобувачами самостійно і факультативно) та поданні тлумачення до них що мають слугувати більш повному та глибокому закріпленню основного матеріалу. В будь-якому разі дані зауваження є тільки даниною авторському розумінню способу пристосування до комбінації слів «методичні рекомендації». Насправді вони можуть бути опущені без особливої шкоди для розуміння і на підставі тих порухів душі читача, які не сприяють тривалому копірسانню в наведених вище «лабіринтах смислів». Спираємося при цьому на авторитетну думку нобелівського лауреата в галузі фізики 2020 року Роджена Пенроуза, який дозволяв при читанні його праць насичених математичними викладками пропускати останні і слідкувати лише за смисловою канвою розповіді. Отже, загальне завдання читача є своєрідним квестом який, втім щоразу заново проходить науковець опановуючи будь-який новий для себе матеріал. При цьому **саме завдання** є творчим: усвідомлено і самостійно будувати власну картину смислу яку утворюють фрагменти та поняття обрані для тлумачення. Даний прийом покликаний загострити саме продуктивні, креативні здібності і потенції читача. Іншими словами завдання здобувача створити фактично новий текст - реконструкцію думки автора підручника, але в ньому має прослідковуватись в результаті єдина концепція.

Таким чином робота над змістом курсу може (має) відбуватися у кожній означеній площині : *опрацювання тексту Підручника, Методичних*

рекомендацій та Тезаурусу. Методичним прийомом у цьому випадку може бути спроба порівняльного читання матеріалів кожної текстової комбінації і вибору тієї, яка «зайде»-тобто стане на початку найбільш комфортною для сприйняття з тим, щоб мати можливість подалі вільно переміщатись по тексту всіх трьох навчальних матеріалів відповідно до потреб розуміння. Цей прийом був застосований в аудиторії здобувачів рівня «доктор філософії» і отримав позитивні відгуки.

Водночас, оскільки підручник починається з проголошення наміру відслідковувати « порухи душі» а в його тексті не було навіть загально окреслено історичні уявлення про душу та відсутні відомості про структуру душі та її метафорично-образну презентацію в працях науковців 19-20 століть, коли інтерес до проблем людської душі переважно розглядався крізь призму єдиного вивчення психіки, людської свідомості та психоаналізу, то спробою надолужити це «відставання» слугує поданий нижче матеріал, що має зробити опанування підручником більш цілісним.

Осмислення (переживання) ідеї душі

Найбільш відкритим для прямого емоційного образного впливу на слухача і ефективним за своїм навчально методичним результатом є звернення до міфорелігійної ідеї душі, яка набуває в сьогоденні надзвичайної актуальності. Її акцентування відкриває метафоричне вікно для входження особистості в пропоновану систему ціннісних координат і надає методологічний та ідейно-смісловий імпульс всьому подальшому викладу. Базові елементи вчення про душу окреслюються у вступній частині даних методичних рекомендацій. Їх основна змістовна частина розкривається в лекційному матеріалі.

Для формування у власній свідомості уявлення про стан свідомості людини давньої слід «заякорити» власну свідомість у історичний простір, який ми вважаємо сценою розгортання панівних ціннісних уявлень того часу. Для цього спробуємо побудувати низку тверджень що підтримують логіку сприйняття читачем цього тексту.

Перше твердження- між VI і V століттями до н. е. в Давній Греції ми бачимо представників різних шкіл: іонійців, піфагорійців, елеатів та ін. Всі ці школи вже намагались побудувати цілісну картину світу .

Друге твердження – з'ясувалося що в цій картині мають бути узгоджені два світоглядні ландшафти: чуттєве сприйняття дає одну картину світу, а розум - відмінну.

Третє твердження- Елеати вважали, що з двох картин світу справжньою є та, котра досягається розумом. Історично ця картина світу, що може також називатися раціональною, отримала перевагу над іншими вченнями .

Четверте твердження - альтернативним напрямком сприйняття реальності стала міфорелігійна та містико- метафорична картина. Ця картина світу існувала завжди, просто іноді вона затулялася для нас самим історичним рухом. Одним із варіантів її став потужний за духовним впливом та водночас

певною мірою типовий у сутнісних рисах цього пливу орфіко-піфагореїзм . Саме там можемо зустріти згадки про душу та ствердити для себе підстави віри в неї.

Наведемо та прояснимо деякі положення стосовно походження, властивостей та призначення душі, які спираються на історичні реконструкції, міфи та орфічні гімни.

1. Походження.

Осмислення і спроба створити та підтримувати зв'язок з вищими силами (1.10. Тезаурус Вища реальність) за допомогою душі прослідковується у всіх давніх культурах, але ми згадаємо тільки «орфіко-піфагореїзм». Орфізм -містичне вчення у Давній Греції та Фракії пов'язане з іменем міфічного поета та співця Орфея. Виникло приблизно у VI столітті до н.е. Орфіки були сектою аскетів, а Піфагор- одним з посвячених у цій секті. Орфічні дієства пов'язані з Елевсінськими містеріями а самі містерії мають своєю основою міф про Персефону-дочку богині родючості Деметри. Згідно досить складному сюжету давньогрецького міфу Аїд давньогрецький бог підземного світу, куди потрапляють мертві, з дозволу Зевса викрав Персефону та зробив її своєю дружиною. Досить детально у міфі пояснюється чому внаслідок викрадення на Землі настав голод, чому повернення Персефони стало не можливим та як було залагоджено проблему. Врешті дійшли згоди що три місяці Персефона буде жити з Аїдом в підземному царстві, а решту року буде вільна. Міф про Персефону демонструє виникнення поняття *безсмертя*. А його зв'язок з душею полягає у тому, що вона (душа) є втіленням і апріорним уявленням людини про наявність безсмертя (душа безсмертна). Водночас орфіки шукали *ентузіазму* - єдності з богом. А єдність з богом може відбутися тільки як духовна, душевна. Від Піфагора орфічні елементи увійшли у вчення Платона – пізніше у філософію взагалі, яка так чи інакше була релігійною.

2. Властивості.

Ядро орфічних вчень складає уявлення, що в людини тимчасово перебуває деякий *демон(душа)*, яка опинилась в тілі з **причини первородного (первиного) гріха**. У версії Філософії творчості він традиційно розглядається як порушення заборони на пізнання. Цей демон (може тлумачитись як переназивання геному В.С.) не тільки передує тілу, але й не гине разом з тілом. Він засуджений до реінкарнації (перевтілення) в інших тілах і через серію народжень має спокутувати свій первинний гріх.

Душа у людей корінням росте з ефіру. Повітря вдихаючи ми душу божественну зриваємо –говорять орфічні тексти. Звернемо увагу душа росте корінням догори, а коли ми дихаємо то витрачаємо душу. Це уявлення притаманно і для давньоіндійської філософії починаючи з індуїзму і брахманізму.

Але головне уявити як росте **людина**: якщо вона **тягнеться душею наверх** то стає відірваною від матеріального, не практичною, зовсім чи не дуже придатною для розштовхування інших в намаганні зайняти місце під

сонцем. Якщо навпаки - то навпаки. Тому ідеалісти мають тенденцію підійматися на небо, матеріалісти - розкладатися у землі разом з тілами, до яких їх душі були так прив'язані. Власне це весь секрет життя. Але не все так просто. Людина несе у собі зміну конфігурації всіх елементів реальності. Ці ідеї опосередковано тлумачаться в понятті «екзистенціал» (1.1, 1.2, 1.6,Тезаурус)

Отже,сама *душа є безсмертною та вічно юною*, а тіла піддані смерті. Важливе зауваження Фалеса Мілетського щодо душі у тому що на його думку все світі *одушевлено*, (1.1, Тезаурус) все пов'язано з первоначалом. На думку Анаксимандра - учня Фалеса пропонуване ним первоначало - *апейрон*, що означає позбавлений меж, можна вважати своєрідним *переназиванням* (Тезаурус) душі. Адже апейрон –причина виникнення всіх речей, але - тут важливе міркування - ця причина навантажує існування речей модусом *неправедності*. Це родовий(первинний, першородний гріх (фактично - втілена матеріальність) створює неправедність *існування речей (і людей)*, а причина розпаду, руйнування-спокута вихідної *несправедливості*.

Несправедливість як моральна категорія, перенесена на природничу основу утворює суперечність, яка полягає у прагненні фізичних станів речовини та явищ природи подолати несумісність їхньої взаємодії (холодного-гарячого, сухого-вологого, світлого темного, добра і зла тощо) і у тому, що одна сторона прагне подолати іншу. Апейрон- як початок всього, тобто у модусі переназивання- Світова Душа, повертає в себе результати цієї руйнівної взаємодії сторін , але вони , на думку античних мислителів у цій боротьбі і взаємодії як окремі сформовані та визначені носії енергії одушевлення (тлумачення моє В.С.), можуть *пережити* (1.1,Тезаурус) щастя взаємодії та буття. Це власне і є стислим описом сутності людського перебування у світі на основі розгортання унікальних комбінацій і взаємодії властивостей душі. Зауважимо що всьому наведеному епізоду притаманний дух антропоморфізму, і якщо йому довіряти а не залишатися в тенетах матеріалістичної догми, то можна без штучного зусилля помітити що два поняття -одушевлення і переживання- становлять його головні ціннісно-енергетичні двигуни, тобто вони приковують до себе увагу читача і дають можливість перейти за ними в царину міфологічного бачення світу- це з точки зору архаїчної людини або в сферу його метафізичного сприйняття-якщо говорити про пізніше філософське тлумачення. В будь-якому разі спільним елементом сприйняття такого опису реальності є її екстатичне, загострене, дивовижне переживання. В цьому реченні сутність і квінтесенція пояснення .

Ще один аспект властивостей душі впливає з її природи. За Гераклітом душа- вогняна субстанція. Таким чином фізична властивість вогню-перетворювати стани речовини шляхом фазового переходу в іншу форму виявляє здатність душі бути незалежною від цих перетворень. Наведене доводить що це поняття- *душа* - є не пізнавальним узагальненням а діючим чинником буття. І з цього може впливати друге міркування –душа є відображенням позапізнавальної здатності людини, яка не може бути

поясненою раціонально, змоглядно. Адже людина обмежна в пізнанні своїми фізичними і розумовими кондиціями і не може це подолати. Про це –забігаючи наперед- говорить Кант коли вказує що саме до чертогів душі тягнуться виточки апіорних понять людського сприйняття світу: простір, час, безсмертя, свобода.

Контрверсійна думка про взаємодію душі і серця.

*З серцем боротися важко, бо те чого воно захоче воно купує ціною душі
Геракліт.*

.Отже душа може бути представлена як множина ціннісних якостей, а серце як ситуативна рамка пристрастей які панують в душі

3.Призначення.

«Орфічне життя» з своїми шляхами і практиками усамітнення має на меті покласти край циклу реінкарнацій та вивільнити душу від тіла. Для того хто очистився (посвяченого в орфічні містерії) передбачється винагорода, для не посвячених- покарання .

Опертя на Орфічні тексти

Згадки про душу в орфічних текстах зображають її як реально (але не матеріально) існуючу субстанцію — подібно до «Книги мертвих».

Шлях душі. У текстах на золотих пластинах із поховань перших іонійців, що розмірковували про початок усіх речей, душі після смерті радили:

«Як тільки душа покине світ Сонця,

Іди праворуч, ретельно остерігаючись усього.

Радій, переживши пережите — раніше ти не знав такого.

Із людини ти перетворився на бога.

Ти — козеня — впав у молоко.

Радій, радій! Іди праворуч

По священних луках і гаях Персефони».

Ця могила належить Мнемосині — богині пам'яті, матері всіх м

Коли тобі судилося померти, ти ввійдеш у добротний дім Аїда — верховного бога смерті та підземного царства мертвих у грецькій міфології, брата Зевса, Посейдона, Гери, Деметри й Гестії, чоловіка Персефони.

Праворуч — джерело, поруч із ним — білий кипарис. Тут охолоджуються душі мертвих, що спускаються. До цього джерела навіть наближатися не слід.

Зберігаючи враження від орфічних гімнів що описують найдавніші способи спілкування з душею наведемо сучасні уявлення про душу в основі яких лежить вчення про архетип Карла Юнга.

Наступний епізод являє собою загальну спробу налаштування свідомості на комунікацію з душею за посередництва поняття «архетип». Але спочатку зосередимо увагу на обов'язковому етапі розрізнення будь-якого поняття для самої людини, щоб просунутись в його розумінні. Щоб прийняти вчення про архетип потрібно залучити , хоча б побіжно, поняття «міф» і «образ». Зокрема у його історичних виточках сприйняття людиною душі і

взаємодія з нею відбувається у формі міфу. В даному випадку під міфом розуміється мовний наратив найбільш прилаштований для безпосереднього сприйняття. При чому його (міфу) історична першість робить його універсальним і необхідним кроком особистісної свідомості для ознайомлення з будь-яким подальшим історично навантаженим новими смислами текстом. Таким чином, що б ми не вивчали у полі філософії та й взагалі всього комплексу соціогуманітарних наук ми приходимо до її, тобто свідомості, витоків, і сприймаємо її у формі міфу , і тільки потім відтворюємо історичну еволюцію різних типів або форм світогляду. Ними донедавна як зазначалось вважались такі типи світогляду як власне міфосвідомість, релігійна свідомість і , нарешті, наукова картина світу.

Тепер повернемося до поняття « образ». Для цього потрібно перемістити фокус сприйняття в іншу понятійну рамку. Вона власне і базується на понятті «образ» який далі розглядаємо як вікно переходу свідомості до нової картини реальності (фактично нові поняття тягнуть її за собою). Ось так це виглядає у пласкому мовному викладі: людина сприймає реальність за формою (лат.відбитком) а тоді далі вже йдеться про образ. Попередньо приймемо до уваги робоче визначення образу: це філософське поняття, що означає репрезентацію, відображення, представлення.

Образи в міфі- це власне позначки шляху до архетипів- головних таємниць і витоків душі. (Наприклад згадка про Персефону). Водночас є й інше слововживання поняття образ-технічне або допоміжне, таке що використовується саме в методичних цілях. В такому випадку образ може дорівнювати метафорі(уподібненню) Наприклад, приймемо за основу вищеназану світоглядну тріаду(міф-релігія-наука) як образ піраміди-конструкції з масивним, надійним фундаментом. Він використовується, у даному випадку, для технічного запам'ятовування інформації. Але в будь-якому формулюванні базові елементи цього образу не зникають допоки вона, тобто людська свідомість, існує. Це відбувається, тому що ми його «прив'язали» до свідомості вказівкою на технічний образ піраміди. Іншими словами і міф і релігія, з'єднані технічним поняттям образу не зникають під впливом нової інформації а тримають саму конструкцію взагалі, живуть в нас завжди. Самі узагальнюючі, базові образи(так само як і допоміжні метафори) містять в собі безліч інших образів, які при відповідних умовах активуються в свідомості кожної особистості зі своїм арсеналом особистих модусів і ознак що відрізняють сприйняття кожної людини. Зрозуміло даний пасаж стосується міфорелігійної складової світогляду. Щодо науки, то вона має довести свою здатність бути життєдайним а не примарним орієнтиром людини. Адже сполучення образ науки чи то метафора науки звучить досить незвично чи то проблемно. Але допоки наука має непохитний авторитет заснований на практичному застосуванні її результатів вона продовжує підтримувати всю світоглядну конструкцію сучасної особистості через свій технічний образ.

Перехід до позитивного описування поняття «архетип». Під архетипом (що буквально означає прообраз, первісний зразок) ми розуміємо когнітивні

(пізнавальні) структури, де коротко записаний родовий досвід, а не інстинктивні схеми поведінки. Вони передають чисті форми і відтворюють глибинні міфологічні символи. Але між ними є невлотиме понятійному описуванню ціннісне поле. Це- **суб'єктивне переживання** (1.1, Тезаурус). Його таємниця міститься у зауваженні Е.Гуссерля «переживання має абсолютний характер, оскільки неможливо помислити жодного переживання поза ним, то слід врахувати, що так само неможливо помислити будь-який стан переживання як початковий для умов його розгляду без чинників його утворення.» Це зауваження несе глибокий філософський смисл і має бути для розуміння поступово розчинено у душі її досить наполегливими зусиллями. Спробою розуміння його є такий коментар : переживання виникає раптово і несподівано, тобто за зазвичай воно не є запланованою реакцією. До того ж джерела і перебіг переживання і є власне відгуком душі на подію, але її відбиток (у душі) не може бути описаний відокремлено, відчужено від самої події. Адже слово «переживання» за смислом означає що у певний проміжок часу в певному місті відбулось дещо, що вплинуло на весь попередньо узгоджений і налаштований лад свідомості і зміни, які за цим відбулися визначили її новий стан і нову синергію (ефект взаємного посилення). До того ж ці нові стан і лад були прийняті особистістю і зараховані (про це говорить оця приставка «пере») до скарбнички суб'єктивного досвіду незалежно від його емоційного забарвлення. Редукована (культурологічна) форма розуміння комбінації слів «суб'єктивне переживання» вже огортається і викривляється раціональними смислами. А саме, у відчуженому «об'єктивістському» формулюванні суб'єктивне переживання виявляє себе шляхом вираження символами певних універсальних міфологічних мотивів (архетипів). В означеному контексті розглянемо подалі категорію переживання. Формально — це складна внутрішня діяльність і емоційна реакція людини на події, яка формує життєвий досвід, виявляє ставлення до світу та сприяє усвідомленню особистісних смислів, включаючи радість, смуток, страх, а також подолання труднощів та травм. Почуття часто складаються з багатьох емоцій, а переживання – це наше ставлення до них. Однак спробуємо розширити простір нашого бачення , викликати чуттєву реакцію. Зазначимо, стимули її появи суто особистісні. Тому всі категорії розгляду філософії творчості набувають свого непересічного значення по мірі того як вони методично актуалізуються по ходу розвитку дискурсу. Це повною мірою відноситься до вже означеної категорії переживання.

Постійним елементом визначення поняття «переживання» є вказівка на перехід зовнішньої емоції у внутрішнє почуття зокрема через осмислення досвіду, а також такий чинник як поява самосвідомості. Ця категорія має такий усталений зміст: **Самосвідомість** — це здатність людини усвідомлювати себе як особистість, розуміти свої думки, почуття, мотиви поведінки та своє місце у світі. Це процес рефлексії, що перетворює індивіда на активного творця власного життя, який контролює свої вчинки.

Фундаментальна відмінність між свідомістю та самосвідомістю полягає в тому, що свідомість спрямована на пізнання зовнішнього світу, тоді як самосвідомість спрямована всередину — на саму людину. Звернемо увагу, що у визначенні самосвідомості фіксується сподівання на здатність людини розуміти свої думки та контролювати свої вчинки. Оскільки сфера впливу цих структур відноситься також і до архетипів то вони, як нам відомо, є підсвідомими структурами, то на думку науковців архетип стає таким чином майже прозорим і контрольованим. Насправді це неможливо, але наведений дискурс дає нам можливість зробити певний висновок. А саме: переживання постає своєрідним резервуаром зберігання архетипів, за всієї умовності такого порівняння. В архетипах міститься психічна енергія, яка, як і будь-яка енергія, має свою форму і повинна знайти вихід для власної реалізації.

Отже, зафіксуємо зв'язок культури як середовища перебування людини, яке ним самим і утворюється, архетипу, який становить ціннісне ядро людської душі і через міфологічні обладунки — це і прихований, не розгорнутий механізм переназивання переживання-огортають свідомість у світоглядний кокон цілісне бачення світу і символів які врешті решт поєднують всю означену конструкцію (з людиною в середині) з реальністю.

Для інформації щодо архетипічної структури душі можна згадати найважливіші з архетипів. За К.Юнгом це Тінь, Аніма, Анімус, Мати, Дитина, Старий, Самість, але їх розгляд не входить у формат цього тексту. Для того щоб більш чітко і глибоко усвідомити роль і значення архетипів в становленні первісної людини та власне самої культури надамо слово самому Карлу Юнгу: «В сутності свої архетипи постають інстинктивними векторами, спрямованим трендом, точно таким же як імпульс у птахів вилетіти з гнізда, а у мурах - будувати мурашники. Тут я маю пояснити різницю між архетипом і інстинктами. Те, що ми називаємо інстинктами є фізіологічною спонукою і досягається органами відчуття. Водночас інстинкти проявляють себе у фантазіях і часто виявляють свою присутність тільки за допомогою символічних образів. Ці прояви я і назвав архетипами. Вони не мають певного походження вони відтворюють себе в будь-який час і у будь-якій частині світу... Архетипи впливають у наш практичний досвід- вони одночасно образи й емоції...». Ключові слова у цьому уривку-символи, фантазії, образи та емоції.

Для подальшого розвитку уможливленого стеження за конструкцією «зростання образу душі» з погляду методики викладу потрібно згадати про відмінність емоції почуття і переживання: емоції — це миттєві чуттєві спалахи від взаємодії людини і її свідомості з середовищем; почуття — це стійкі, узагальнені переживання, які відображають суб'єктивне ставлення людини до себе, інших людей, явищ, подій чи абстрактних об'єктів, викликаючи позитивні (любов, радість) або негативні (сум, гнів) емоції. На відміну від емоцій (які є короткочасними реакціями), почуття — це більш тривалий досвід, що поєднує наші цінності, переконання та пам'ять, формуючи наше ставлення до світу.

Таким чином, враховуючи будівельні цеглини наведеного вище загального визначення емоції, почуття і переживання можна скласти картину розуміння

архетипу. Вимушено спрощуючи її сутність її можна звести до акцентування твердження про одночасність дії образу та емоції які нагадують приклад з пірамідою. «Про архетип можна говорити тільки тоді, коли обидва ці аспекти образ і емоція- одномоментні. Якщо це просто образ (згадаємо що у найбільш спрощеному розумінні - це представлення чого -небудь,) то перед нами буде лише словесна картина з малим наслідком. Але заряджений емоцією образ набуває сакральність (нумінозність)божественне, священне забарвлення або психічну енергію. Він стає динамічним, таким, що викликає суттєвий наслідок. ...Архетипи це шматки самого життя, образи, які через міст емоцій інтегрально пов'язані з живою людиною... Їх потрібно пояснити у спосіб на який вказує вся життєва ситуація індивіда якому вона належить. По сутності архетип являє собою той безсвідомий зміст, який змінюється та стає усвідомленим та сприйнятим: він, потерпає від змін під впливом тієї індивідуальної свідомості, на поверхні якого він виникає.

Водночас зважимо К. Юнг вказує на небезпеку архетипів, які за певних і неминучих обставин відкривають духовний портал атаки на душу, поле різноманітних психічних девіацій (відхилень) Тема яка стає особливо актуальною в світлі координатного підходу. Зокрема Юнг зазначає:

«..Головна небезпека полягає у спокусі піддатися зачаруванню архетипів... Так частіше за все і відбувається... Архетипічні фігури, які і так в силу своєї природної нумінозності (релігійно-філософське поняття, що описує особливий містичний досвід, що полягає у інтенсивному переживанні зустрічі з чимось священним, таємничим, надприродним та величним) мають автономність, взагалі вивільняються від контролю свідомості. Вони набувають повної самостійності створюючи тим самим феномен одержимості.» Архетипи підкоряють собі свідомість особистості і торують її шлях у повернення до не свідомого. Звернемо увагу на важливий методичний і методологічний момент: ЦКП власне і акцентує на проблемності однозначного ствердження переваг чи навіть пріоритету розумово-інтелектуальної діяльності як єдиного критерію вірності остаточної позиції (світло розуму). Насправді ЦКП не відкидає зазначене «світло» але пропонує вписати його при прийнятті особистого рішення чи то кроку в реальності в структуру координатного підходу: зважити на умови та виклики морального вибору при прийнятті конкретного рішення та помістити себе в позицію спостерігача. Зважимо що параметри останнього є найбільш проблемною і творчою позицією даного епізоду. Тобто потрібно подолати абстрактність словесних формулювань і здійснити прорив – об'єднати власну емоцію з образом щоб досягти стану переживання. Його реалізація вивільняє **ціннісну енергію**. Її призначення в такому випадку реально перевірити дієвість методології ЦКП. Тобто суть проблеми саме у тому і полягає, що йдеться про наповнення пропонованих в методичних рекомендаціях загальних схем живою тканиною переживання. І шлях цей принципово не формалізований.

Методичне завдання. *Спробувати відтворити аналог переживання в поєднанні емоції з образом в наративі , який вас схвилював і може бути*

переданий у розповіді яка хоча б вказує на причину чи обставини події. Ідея-схопити момент напруження і виходу ціннісної енергії і чітко зафіксувати перешколи для цього.

Таким чином багатозначне і складне поняття архетипу як смислового ядра опису душі було охарактеризовано не тільки раціональною але й з можливою орієнтацією до образної міфопоетичної передачі смислу повідомлення на що і спрямований даний епізод.

2 епізод. Класифікація видів енергії як основа категорій опису та функціонування міфосвідомості та утворення цілісного уявлення про структуру душі.

Згадка одного з типів енергетичної взаємодії - психічної енергії, що широко засновується класиками в методологічному плані наводить нас на розгляд самої енергії як структурованої у 4 видах: 1-власне фізична, яка з усіма її модусами становить предмет вивчення традиційної науки; 2 - вже згадану психічну енергію, яку Карл Юнг разом з послідовниками і критиками закріплює за психічними процесами та в інструментально-символічній формі розглядає в понятті архетип; 3 - культурну енергію яка фіксує себе у артефактах та символічних і інформаційних пам'ятках культури; 4 вид енергії- власне ціннісна. Вона смислова та універсально формуюча, властивістю її є абсолютна проникливість на рівні свідомості (тобто у площині значень і смислів) і така ж невловимість на рівні кількісного вимірювання природничо-науковими методами. Кожну з них, крім вже наданої стислої характеристики, потрібно розглядати крізь призму взаємодії з реальністю. Власне цьому і присвячений як сам Підручник, так і допоміжна література зокрема дані методичні рекомендації.

Повернемося до спроби розуміння душі. Ненаукове поняття душі містить в собі наукове начебто поняття архетип, яке ми щойно розглянули . Але до структури душі входить і свідомість. Вона тобто свідомість є найглибшою проблемою науки , але на наше переконання -і це одне з головних запитань у вивченні курсу- не може бути досягнутим науковими методами. Чому це так- і є постановкою питання до кожного слухача. Адже свідомість являє собою начебто верхівку айсбергу. Фактично наше Я дуже схоже на зовнішню оболонку чогось, передавальною ланкою від внутрішнього до зовнішнього. Але ця ланка претендує на самостійність і хоче називатися власне нашим Я. Так дивно виходить.

Отже вибудуємо ієрархію та підпорядкування елементів системи центром яких позиціонується у даній моделі душа. Душа виявляє себе у свідомості. Свідомість включає такі елементи як мислення, інтуїція, воля, інстинкти, фантазія, увага, сновидіння. Водночас сама душа за Юнгом має 3 рівні-1-Свідомість-2-Особисте без свідоме та 3-Колективне без свідоме . На двох останніх рівнях власне і розташований невловимий архетип. Навколо чи то всередині цих рівнів обертається вся гуманітарна та природнича наука та власне і вся культура. І спосіб її самоосмислення відображується в продуктах діяльності душі що концентруються та вивільняються в символічних формах у

вигляді культурної енергії. Отже маємо 3-й вид енергії--культурну енергію. 3-культурна енергія кодується і консервується у артефактах та у відповідних прийомах декодування і вивільняється у формі смислів і ціннісних атракторів (таких ідеальних магнітів), або чинників ідеального впливу. Сюди відносяться всі носії інформації створені культурною діяльністю людини від пам'яток і артефактів первісної знаково - символічної діяльності людини а також писемної культури відомої як Галактика Гутенберга і до всього доробку сучасних форм зберігання, трансформації і використання інформації, що впритул підводять нас до новітнього інтегрального явища яким є штучний інтелект.

Поки Штучний інтелект не привласнив людську душу остаточно- а це за деякими розрахунками може статися вже 2027-2029 року, методично вірно було б запропонувати приклад втілення культурної енергії . Для цього виконаємо **Методичне завдання** -проаналізуємо враження від наведеного нижче прикладу законсервованої у тексті заряду культурної енергії і залишимо оцінку для урізноманітнення внутрішнього світу для індивідуальної співбесіди, що пропонується як експериментальна опція визначення здатності духовного сприйняття до структури рекомендацій. Йдеться про відповідь бога Ями його слухачу Начикеті на запитання що відбувається після смерті з людиною, наведено у тексті Хатхи Упанішади.

Богу Ямі було надто важко змінити думку молодого Начикети. Тому, зрештою, він погодився розповісти Начикеті про таємниці життя і смерті такими словами:

В тексті нижче під словом Я розуміється індивідуальна людська душа. «Я — безсмертний. Він не народжується і не вмирає. Він не виникає з чогось, і ніщо не виникає з нього. Навіть якщо це тіло зруйноване, душа не знищується».

«Той, хто думає, що він убивця, і той, хто думає, що його вбито — обидва невігласи. Адже Я нікого не вбиває і не може бути вбитим».

«Менший за найменше і більший за найбільше — Я живу в усіх істотах».

«Знання про це не здобувається ні обговоренням, ні силою розуму, ні навіть великим навчанням. Воно відкривається лише гідному».

«Це тіло — колісниця, розум — візник, почуття — коні, совість — віжки, а душа — господар колісниці. Я — понад тілом, розумом і почуттями».

«Вище за індивідуальну душу — всеохопне надсвідоме, насіння всього у Всесвіті. Ще вище — Верховна Особистість, понад яку немає нічого. Він — мета нашого прагнення. Коли Це (Вищий Я) усвідомлено, смерть втрачає всі свої жахи, і той, хто усвідомив, стає безсмертним».

«Шлях до усвідомлення довгий і важкий, як лезо бритви — вузький і гострий. Тому не можна гаяти часу. Прокидайтесь, повставайте, рухайтесь і не зупиняйтесь, доки не досягнете мети».

Ви ознайомились з текстом і це може змінити ваше життя або залишити байдужим чи хоча б змішаним. Саме так на рівні свідомості діє культурна енергія. Тобто за умови що її коди можуть бути сприйняті слухачем. Натомість

зважимо, що культурні артефакти технологічного характеру, як вже є надбанням свідомості і практики їх використання вже не створюють прецедент переживання і тому весь ціннісний доробок культури залишається невитребуваним, не актуалізується свідомістю.

Методичний висновок наведених епізодів рекомендацій, крім самостійного усвідомлення їх значення, полягає у можливості порівняти автентичні класичні тексти- орфічні гімни, висвітлення сутності архетипа в працях психоаналітиків та культурологів 20 сторіччя та перетин утворення у свідомості підстав для формування переживання, спрямованого на активізацію душевних структур читача.

Таким чином, йдеться про прямий але достатньо втаємничений зв'язок її з символічною природою світу і пізнання. Зазначене вже відноситься до теоретико-практичних аспектів самого підручника як індикатора та реєстратора душевних станів самого читача. Пропонованим практичним завданням при цьому є фіксація цих станів в робочому журналі дисципліни.

Подальша робота з текстом методичних рекомендацій, як вже зазначалось, полягає у паралельному читанні та розборі положень підручника, зверненню, в межах вільного вибору, до тексту Методичних рекомендацій та використанню-самостійному чи з огляду на посилання на Тезаурус-, розгляду тих категорій і понять що потребували більш розширеного чи то уточнюючого тлумачення.

Глава 1 Методологія і категорії . *Головна методична установка подальшого тексту – використати різні засоби привернення уваги здобувача та надати можливість проникнення в душу тексту тим хто вже відчув таку потребу в момент поверхневого ознайомлення. Подалі в єдності використовуються два засоби – тлумачення окремих понять що не знайшли достатнього висвітлення в підручнику та Тезаурусі та спроба давати коментарі спираючись на смислові гнізда тексту . В першому випадку завершення тлумачення актуально розглянутого положення супроводжується практичною вказівкою на логічний зв'язок з наступним поняттям чи положенням тлумачення. В другому розглядається понятійна комбінація і наведено приклад який дозволяє показати сутність використаного підходу. Потім пропонується застосувати його самостійно. Проходження за таким принципом всього тексту Підручника спираючись на ці методологічні вказівки дозволяє сподіватись на подвійний спосіб його закріплення у свідомості. Отже, ми наводимо твердження що вирване з контексту, але може в ньому бути відновлене подумки, та коментуємо його:*

Перше положення в самому тексті підручника :**теорія пізнання є філософією психології**(1 Витгенштейн Л. Філософские исследования. 4. 112.)(1.1.)

Що тут потребує з'ясування? Власне сам порядок понять цього твердження. Адже теорія пізнання (філософською мовою - гносеологія) є окремим напрямом філософського знання і одним з ключових разом з онтологією та філософською антропологією в широкому сенсі. А тут Л.

Вітгенштейн пропонує називати гносеологію філософією психології. А остання не входить прямо у структуру філософського знання ба більше є окремою наукою з розробленим предметом і категоріальним апаратом. Значить має змінитися розуміння слів «філософія» і «психологія». Як? В такому випадку під філософією розуміються найбільш загальні прояви та закономірності взаємодії певного явища як предмету розгляду з іншими, фактично закони руху цього явища у світі. А пізнання завжди має справу з явищем. Про всяк випадок на першому кроці взаємодії. І в такому випадку самим явищем є душа, якій ми присвятили всю вступну частину нашого дискурсу. Але це змінює предмет тепер вже не «наукового» дослідження, а людського розуміння. Цей предмет не можна досліджувати традиційними методами: аналіз, синтез, абстрагування тощо. То як же? Пропонується ціннісний координатний підхід (ЦКП). Власне він з можливим ступенем ясності розглядається на кожній сторінці. Але цього замало. Адже кожна людина (слухач) має власні відхилення у розумінні слів, якщо це не математичні символи, та й вони утворюють окремий нескінчений смисловий світ відкритий для певного тлумачення. Отже, проблема у тому, що перше прочитання наведеної фрази народжує або генерує безліч нових смислів, які відмінні від попередньо усталених та визнаних науковими спільнотами. Це товариство не налаштоване прийняти зміни без заперечень. Але якщо цей аргумент зробити загальним законом, то ніякий рух взагалі стане не можливим. Тому потрібно доводити чи відкидати вірність кожного твердження. В даному випадку це твердження Вітгенштейна. Чому ж воно викликає заперечення. Наприклад тому що якщо зробити (серйозно) предметом теорії пізнання філософію психології, а під психологією, її предметом розуміти душу, то першою складністю буде внутрішнє переконання кожного (слухача) що душа у кожного унікальна та відмінна від душі іншого і не підлягає точним методам наукового вимірювання. І це правда. Так само як правда, що всі математичні символи (тобто цеглинки науки) в певному сенсі однакові. Тут і проблема впливає яєнє: з цеглинками зручно працювати, але з них не складеш душу. А наша вихідна теза (Вітгенштейн) що теорія пізнання це закони розквіту(чи то пригнічення) душі. Таким чином обґрунтовується сама методологія ЦКП та окреслюється її центральний елемент (категорія) яка лежить в основі подальшого розгляду. Спробуємо використати слухний момент викладу та позначити цю категорію в традиції вже розглянутого пере називання поняттям **аксис**. (Тезаурус). В цей момент пригнаним (Фуко) здається перейти до поняття **«психологічний простір»** з єдиним хоча і не вичерпним зауваженням. Аксис, як категорія що постала ситуативно у фокусі розгляду в цей момент концентрує в собі і несе на собі всю дослідницьку увагу, тобто ціннісну енергію самого аксису- читатча. А це означає що згідно з концепцією **візакс і віртакс** (тобто переназиванням **ноезиса і ноєми** Тезаурус) відбувається фактично ціннісне вимірювання предмету уваги самої людини (аксису) з явищем що опинилося у фокусі уваги. У такому разі за законами квантової взаємодії хвильова функція має колапсувати. Але справа у тому що

аксис як універсальний портал ціннісної взаємодії реагує за такими ж унікальними, але ще не описаними та неузгодженими з квантовою механікою закономірностями. Уявити, змоделювати їх та врешті «побачити» і є по надметою і даного тексту теж. Таким чином обґрунтовано, точніше забезпечено і приготовано універсальною установкою творця тексту (в даному випадку викладача) така ситуація, що якщо текст читається і сприймається актуально, то його зміст і смисл обов'язково впливає на свідомість читача і створює міру впливу на його свідомість. Якщо це відбулося то утворився, навіть гіпотетично, *психологічний простір*. Зауважимо що цей пасаж генетично тягне за собою і розуміння способу у який Аристотель у главі ним користується, щоб довести (чи то вплинути на свідомість читача) при актуалізації смислів – тобто вивільненні ціннісної енергії у культурній формі стосовно категорії «благо».

Психологічний простір. Це поняття винесено у Тезаурус і, крім того цій комбінації слів приділено достатньо уваги в тексті підручника. Але не зайвим буде додати деякі уточнення що «калібрують» усю картинку того що відбувається у свідомості. Психологічний простір здається службовим поняттям опису здійснення ЦКП але без розумінні цієї категорії подальший рух думки і головне щойно означеного модусу душі буде неможливим. Основна методологічна вказівка висловлена в тексті- до психологічного простору відносяться всі особистості які об'єднані в поточний момент спілкування спробою прояснити або ефективно врегулювати різночитання смислів того предмету обговорення що їх щиро зацікавив в будь-якому аспекті або намагання зрозуміти в даний момент про що йдеться у тексті. Важливою умовою утворення психологічного простору є добровільність участі в ньому. Можливим проясненням його суті і відмінності від будь-якого іншого є саме відсутність «зачіпки» для свідомості у відповіді на запитання- з якого приводу відбувається утворення цього простору, який його стрижень, мета і смисл. Зважимо що гасло простого спілкування не дає точного уявлення про суть поняття. А вона у проголошенні чистої форми яка з самого початку орієнтована на розшифровку себе по включеним в неї поняттям. В даному випадку це поняття «душа» і «простір». Поняття «душа» це фактично стартова форма її потенціалу. І ця форма, на відмінну від просто матеріальної оболонки змісту чогось має атрибут перспективи, тобто в момент свого позиціонування передбачає свій простір. При цьому властивість утворення психологічного ціннісного простору у відсутності агресивного способу власного поширення. Це впливає з зазначеного вище способу «комплектації», об'єднання його учасників. Накопичення потенціалу душі пов'язане з прийняттям ідеї ціннісної енергії. Тоді зростання її потенціалу потребує свого поширення у просторі власного перебування. Так дитина що не перестає зростати і розвиватися ні на мить потребує на кожному кроці свого життя отримання нової форми зростання, примноження обсягу перебування у власному просторі. Чистий психологічний простір має аналогом ідею давньогрецької хори – простору, умовного золота як матерії з якої ливарник Творець може відливати будь-які

вироби. Тільки ця «земельна» метафора має бути продовжена в нашому випадку твердженням що психологічний простір у ЦКП є місцем народження спільної значущості. Це лабораторія цінностей не обмежена наразі культурними формами чи то нормативними вимогами оскільки самі учасники цього простору ще не встигли зрозуміти і порушити правила спілкування, тобто відливки форм цінності.

Глава 2. Теорія.

Загальна проблема даного формату методичних рекомендацій у тому, щоб оминати повтори підручника. Тому методично доцільним будемо вважати виявити іншу важливу ціннісну структуру другої глави: не тільки розказувати саму теорію скільки торувати шлях до прикінцевої 4 глави - Метаісторія, Головною ж метою всього тексту є диверсифікація, урізноманітнення пояснення ідей координатного підходу. Він у своїх голих формулюваннях пропонує спосіб навігації в ціннісному світові який на думку автора є головним в реальності оскільки ми приймаємо твердження що людина - ціннісна істота. Відповідно до зазначеного і по аналогії з координатною системою Декарта для орієнтації точки у просторі пропонується система орієнтації людини (аксиса) у світі цінності. Координати цінності відомі – в позитивному вимірі це краса, істина та добро. Але їх реальне втілення ніколи в матеріальному світі не відповідає їх абсолютному значенню (тобто значущості), а тільки прагне до нього. При цьому будь-яке порушення балансу зусиль на одну з координат неминуче дестабілізує і викривлює систему координатного руху людини в реальності. Це відбувається принципово відмінно від прийнятої і панівної системи математичного обчислення положення точки в просторі де самі координати є суто кількісними, а не якісними. Таким чином дане зауваження, досить детально розглянуте в підручнику дозволяє (теж досить поверхнево) зосередитись на розгляді головної колізії історичного вектору існування людини. Цей вектор розглядається ціннісно а не формально історично тобто не крізь події що мають датування і вибудовуються у таку ж кількісну систему бачення руху історії, а якісно. Події на цьому плані створюються ціннісними чинниками. Оскільки методичні рекомендації являть собою практичні поради методичного застосування викладених в підході положень спробуємо подати декілька послідовних тверджень щодо руху ціннісної координати істини.

В річищі попередньо зазначеного плану викладу послідовно розглянемо позицію Гайдеггера щодо витоку творіння в межах використання методології ЦКП. Акцент у викладі робиться на спробі діалектичного синтезу фігури наратора- в даному випадку автора цього тексту-з уявним його читачем тобто здобувачем освіти, а гіпотетична спрямованість цього синтетичного «приймача тексту» рухається по траєкторії поступового розчинення в точці досягнення предмету пошуку-стану свідомості в полі істини, яка є насправді однією з координат ЦКП, яку намагається спіймати в категоріальні тенета М.Гайдеггер. Отже спробуємо утримати ціннісну пізнавальну напругу в каналі попереднього згадування про функцію психологічного простору і перейдемо

до використання методичного прийому що був згаданий як такий що застосовувався Аристотелем для актуалізації категорії благо, доведення її універсальної значущості. Нагадаємо що цей прийом у тому що Аристотель начебто сам впливає на нас, тисне своєю переконливістю і досягає цього у фразі : благо це те чого прагнуть всі. Секрет такого впливу, і це один з наріжних каменів ЦКП у тому що ціннісна енергія каналізується крізь фігуру наратора-Аристотеля і її вплив охоплює собою всіх читачів тексту «Метафізики» і зокрема створює вплив на них у межах психологічного простору. Цей простір створює сам Аристотель і в нього потенційно включені перспективні читачі «Метафізики». Такою інтенціональною виявляється дія ціннісної енергії. Цей феномен конкретно розглядається у 3 Главі «Історія» коли йдеться про прийом підміни понять в процесі уможливленого дискурсу про благо здійсненого Аристотелем. Дана ситуація буде розібрана подалі. Але її ефект чинний і для аналізу Гайдеггерівського твору «Виток художнього творіння», що свідчить про єдність принципів методології ЦКП. На цьому наразі ставимо крапку. Але для того щоб перемістити уявну пізнавальну рамку, фактично екран свідомості в площину власного суб'єктивного переживання. Розбір цього поняття було зроблено вище, коли йшлося про сутність архетипу. В епізоді що розглядається емоція поєднується з образом наратора (Аристотеля) та метафорами лучника що має виграти змагання і таке інше і закріплює у свідомості певний образ. Сам Аристотель прив'язує його до поняття благо. Але насправді він прив'язує до наведеної аргументації свідомість читача. І таким чином всередину свідомості проникає переконання у вірності проголошених тверджень.

І тут виявляється, що головний актор (герой) тих рядків що ви читаєте-ви самі. В цей момент спостерігач-читач стає дійовою особою дискурсу. Тепер завдання читача, залишаючись в середині тексту Гайдеггера, одночасно начебто спостерігати за власною свідомістю з метою зберегти картинку, образ реальності в яку помістив нас Гайдеггер, щоб залишити у свідомості відбиток інформації, фактично знання яке він нам передав в цьому образі. А йдеться про образ істини, фактично спосіб її появи у свідомості. Що може бути важливіше! Якщо це так, то поміщаємо себе подумки у ситуацію або обставини які звучать у Гайдеггера наступним чином: «Великою кількістю того, що існує серед суцього, не може володіти людина. І лише невелику частину з нього вона пізнає. Усе відоме залишається відомим приблизно, і будь-яке володіння – володіння нестійке... І суще ніколи не буває... нашим уявленням... Посеред суцього буттєвितь відкрите місце. Це просвіт. Якщо мислити його, відповідно до суцього, то він буттєвіший за все суще. Тому це не зяюча середина оточена сущим, а, навпаки, просвітляюча середина оточує все суще, кружляючи навкруги суцього як ніщо, якого ми майже не відаємо..» Розберемо цю фразу на складові і спростимо таким чином, фактично викривимо, щоб досягти максимальної прозорості з констатацією фінального твердження. Презентуємо її у таких тезах:

1.Людиною не може бути охоплено все-згодні.

2.Все що не охоплюється постає приблизним, нечітким-згодні.

3. На межі цієї нечіткості всі форми розмиваються і утворюють в середині пусте місце-згодні але з зауваженням.

4. Ми не бачимо що там і припускаємо що там пусте місце, просвіт - згодні, погодимось, бо якщо б була річ ми б це сприйняли.

5. Але це пусте місце або просвіт посідаємо в даному випадку ми, тобто ви-читач і я як наратор, гіпотетично.

6. Воно- місце , на думку Гайдеггера є буттєвішим ніж саме буття. Чому? Бо ми досягли його нашим умоглядним зусиллям і виявилось що воно майже тотожне нашому припущенню про ніщо (заборонене греками поняття) якого не можна ніяк ні визначити ні уявити ; а з іншого кута зору, ми -тобто ви - там опинились. І це місце разом з вами стає твердиною існування. Бо воно уособлює вас самих в дану мить і при цьому це уособлення непереможне. Бо воно з одного боку існує, як ми погодилися , а з іншого на відміну від матеріального існування воно незнищенне.

7. Після цього скорочено- один з наслідків цього дискурсу: ми досягли істини яка є нашою формою існування в дану мить і водночас таке існування не має форми. Бо ми, подумки звісно, знаходимося в середині ніщо.

8. Головний висновок нашої умоглядної подорожі в річищі ЦКП: побувавши в серці ніщо і пізнавши істину і до того ж повернувшись в свій природний стан ви можете стверджувати- звісно якщо переконані і можете відтворити цей ланцюжок міркувань перебуваючи в ньому свідомо що людина, зараз назвемо її відповідно до термінології ЦКП-аксис- є дійсно головною таємницею буття і людина має шанс її(тобто себе) розгадати.

Завдання. При прийнятті (чи запереченні) даного дискурсу потрібно обґрунтувати це заперечення в річищі ЦКП або навести власні аргументи щодо його прийняття. (Принцип фальсифікаціонізму К.Поппера)

Глава 3 Історія. У третій главі «Історія» розглянуто сутність протиставлення аристотелівської та сократівсько-платонівського розуміння блага(3.1; 3.2; 3.3) та методологічну сутність аналізу міфу про Ерота. Вістря нашого методичного розбору у 3 главі стане один з варіантів тлумачення сутності ЦКП , який потрібно розібрати достеменно по ланкам ланцюжка тверджень , спираючись на загальний масив матеріалу та аргументації поданий у прийомі підміни понять цінності та знання (переназивання). Цей дискурсивно - пізнавальний феномен розглянутого детально у цілому спектрі значень та причин його виникнення. В даному випадку увага в Методичних рекомендаціях приділяється його гносеологічній основі та ціннісним аспектам.

В межах окресленого завдання пробуємо розібрати аргумент Аристотеля про благо , який ми побіжно розглядали в аналізі другої глави як дидактичний засіб запам'ятовування, натомість підкреслити його хиткість продемонструвавши прийом підміни понять (або переназивання) який свідомо чи ні застосовує Аристотель.

Стисло відтворимо сутність умоглядної колізії та спробуємо по пунктах тобто по логічних сходинках міркування продемонструвати його (прийому) непомітність і одночасно (або тому) підступність і навіть універсальність. Остання робить прийом підміни понять (переназивання) не просто витонченим софізмом а фактично гносеологічним коренем онтологічної хиби, фактично пізнавальної хвороби (вади) розуму.

1. Для створення позиції переконливості аргументу Аристотель бере універсалью (благо) і без підставно наповнює її переліком видів діяльності з різноякісних джерел утворення до яких прагнуть люди-аксиси (мистецтво, вчення, вчинок, свідомий вибір), але які формально до нього можуть бути зараховані. Водночас при цьому нехтується або оминається той аргумент що благо не є визначеною і вичерпною по своїй природі категорією що має чітку дефініцію. Воно також не є обчислюваним. Тому одразу проблемною є спроба вимірювати одне кваліа іншим. Власне так само як і спроба його квантативного (кількісного) вимірювання.

2. Головне твердження взагалі і цього епізоду зокрема у тому, що речі у будь-якому сенсі не є порівнюваними, бо мірило їх порівняння аксиси , а самі аксиси ще більшою мірою не є порівнюваними (хоча вживати « ще більше» до того що таким з самого початку є вже невірно) бо самі аксиси не мають такого мірила. В цьому сутність ЦКП який у такому формулюванні протистоїть науці тобто пізнавальній координаті, відірваній та протиставленій ЦКП..

3. Адже власне у тому і проблема що ми не визначили предмет дослідження як прозорий і вичерпний для розуміння але вже почали ним інструментально користуватися. Тобто підміна вже відбулася. Наразі в свідомості Аристотеля , а це не заборонено бо не може бути зупинено. Однак в цей момент як пропозиція вона ще не стала актуальною. Тобто не перейшла від наратора Аристотеля через утворений ним психологічний простір що включає приймача (читача, слухача) в позицію його (слухача) переконаності. Але увага героя вас як спостерігача(приймача чи то читача) вже переключена на інше.

4. Головна небезпека підміни у тому що з різною але співставною з ним за ступенем тяжкості наслідків підміни цінності знаннями перші в результаті стають переконаннями і вірою і втрачають свою гнучкість і динаміку. Вони мертвіють. Саме це має своїм наслідком неминучий процес змертвіння самого дерева пізнання(яке все ж таки має здатність оновлюватися та к само як і допускати хибний напрямок зростання)

5. Але головне - означений рух підміни незалежно від намірів наратора початково буде хибним, оскільки, згідно з розбором попереднього фрагмента про відсутність форми у істини яка народжується, надання форми істини феноменам що сприймаються і подалі проголошення їхньої форми як сталої є суто суб'єктивним актом волі (про що йдеться у ЦКП) а також цей акт не може бути ідентичним самій істині таким чином він є хибою.

6. Водночас підміна понять про що йдеться у даному дискурсі є неминучою, бо становить суттєвий елемент або крок на шляху до істини. Але, разом з тим, слід зважити на ту ж саму принципову відмінність аристотелевського вчення про акт і потенцію або в нашому випадку про завершену і незавершену дію, що фіксується операторами дивитися і побачити. Тобто йдеться про розглянуту в тексті підручника обґрунтовану позицію щодо визнання неминучості перетворення становлення на результат, а в ціннісному значенні творчого становлення незавершеності на виріб, тобто його **некроморфізацію**.

Власне сама ця аналогія лежить в основі наведеного в підручнику розгляду відмінності позиції Аристотеля та Сократа- Платона. Остання наведена в міфі про Ерота та переконливо обґрунтовує процесуальність досягнення безсмертя (що є насправді невід'ємною властивістю душі). Адже прихованим або проявленим бажанням людини є досягти безсмертя, тобто не бути замуrowаним у виробі (в земних реаліях) і померти назавжди в результаті або незалежно від результатів своєї земної діяльності та вичерпання ціннісної енергії і смислів її здійснення. Постійне народження в любові є, по канві міфу для цього єдиним шляхом, щоб оминати такий фінал.

Глава 3 .Історія. Продовження :основні ідеї, зв'язок і коментарі

1. Ідея становлення. Фактично Філософія творчості проголошує або визнає наявність чи то необхідність ідеї Творця. У Аристотеля це визнання називається Бог-першодвигун. Одного цього припущення було б достатньо щоб виправдати будь-які інші, але у такому разі кроки пізнання повністю замінюються вірою. Так, людина змушена визнавати пріоритет віри, але переважно це відбувається в разі якщо інші шляхи вичерпано. Але навіть у цьому випадку людині властиво до останнього шукати природних пояснень. Ці пояснення переважним чином використовують універсальний пізнавальний прийом *переназивання* (розглянутий в матеріалі підручника і даних рекомендацій). Нагадаємо його сутність. Необхідність переназивання у тому, що вичерпавши всі приступні шляхи дослідник вимушений проголошувати найбільш радикальну ідею, щоб спробувати розв'язати нагальну проблему пізнання абсолютно принципово. Але ця принциповість, врешті решт як спроба досягти остаточного розв'язання проблеми, розбивається об неї і розпорошується на купу маленьких допоміжних кроків і, таким чином, вона сама для себе потребує прокладання нового шляху власного вирішення. Цей процес постає як переназивання. В конкретно нашому випадку це проблема переходу від буття ідеального до буття матеріального. У чому її незвичайність? Бо поява комбінації слів «буття ідеальне» потребує революційного припущення: крім дійсності у якій ми існуємо і прояви якої сприймаємо чуттєво припускається що існує інший ідеальний, тобто невидимий і фактично уявний світ. Але цим справа не завершується. Адже після прийняття припущення про ідеальний світ потрібно ще пояснити як і у який спосіб ми його сприймаємо. Проте вважаємо що така постановка

проблеми можлива і філософ вирішує її шляхом введення категорії становлення. За Аристотелем становлення є переходом суцього потенційно в актуально суще. Таким чином ідея становлення розмиває жорсткі рамки між матеріальним та ідеальним і дозволяє поступово заповнювати прірву між матеріальним та ідеальним. У цей момент може виникнути два запитання : хто заповнює цю прірву і чим вона заповнюється. Гранично стисла відповідь - прірву заповнюється людина і вихідним матеріалом для цього є надія. Надія ціннісна категорія, водночас (філологічно) в книзі є пропозиційна установка, слово надіюсь. Це поняття, що потребує ретельного розбору по тексту підручника.

Надія як ціннісна категорія постає інструментом перетворення реальності з умоглядного наміру на реальну дію і результат. Людина в такому випадку це аксис- категорія вимірювання цінності що має особливий і унікальний спосіб власного встановлення, позиціювання у бутті. Отже, можемо припустити що становлення це реалізована установка аксиса, що утворилась надією як одномоментний результат дії у вигляді його матеріального субстрату. Зауважимо побіжно що категорія «надія» вказує на необхідність використання пізнавального апарату з іншої, ціннісної царини, яка є насправді предметом нашого подальшого розгляду і бажаним вістрям цих методичних рекомендацій. Що приховують ціннісні категорії? Розрив між умоглядно висловленою ідеєю і необхідністю її « проштовхнути» з ідеального світу в матеріальний. Категорія становлення це дозволяє., тільки слід зважити що не сама по собі, а тільки коштом конкретної дії людини. Наприклад, завдяки категорії становлення відбувається заміна реального творення з ніщо сукупністю умоглядних конструкцій. Це приховує той наразі нездоланий факт що людина не здатна до творення як такого, а тільки може тренуватися в рекомбінації та вивченні властивостей комбінацій, що вже потенційно існують. Але у такому разі її подальший умоглядний рух був би неможливим. Однак його насправді рятує не стільки повноцінна аристотелівська категорія «становлення», а традиційно релігійна категорія «надія».. Яка в основі дивним чином має поняття «дія».

2. Ідея одушевлення. Це здатність людини переносити або поширювати вплив ціннісної енергії на всі об'єкти що входять в контакт (взаємодіють) прямо або опосередковано з аксисом- тобто людиною що цією ціннісною енергією володіє і може її поширювати і трансформувати. Прикладом такого поширення є образ або фігура самого Аристотеля в праці «Метафізика» (це сукупність різних праць під такою назвою). В підручнику розглядається логіка впливу на читача Аристотелем (тобто образом або навіть знаком людини, на ймення Аристотель)..

3. Ідея ціннісного квалія. Наслідком прийняття і обґрунтування ідеї одушевлення стає поняття ціннісне квалія. Воно виникає коли філософ спрямовує, використовуючи **екзистенціал переживання**, координату пізнання для просунення своєї інтенції щодо мети в координаті блага або моралі. Аргументом на підтвердження є його ж приклад щодо сприйняття та оцінки

завершеної дії (дивитись і побачити). Спробуємо сформулювати простіше: переважно все що розглядається в текстах культури - пізнавальні акти. Акт Аристотеля теж сприймається як пізнавальний. В певному сенсі так воно і є. Але цим саме значення цього акту не вичерпується. Пізнавальний акт стає «обтяженим» свідомим чи ні ціннісним впливом Аристотеля по просуванню ним ідеї блага держави як вищого. Адже філософ починає з обґрунтування самої ідеї блага як універсальної і потім досить повільно переходить (ціннісна градієнтність) до ствердження блага держави як беззаперечного втілення блага як такого.

4. Ідея спостерігача. Вона у твердженні що будь-яка дія активного суб'єкта (актора) тільки тоді стає фактом коли її засвідчує спостерігач. При чому ним може бути сам актор. На теперішній час фігура спостерігача є ключовою у ствердження висновків всієї експериментальної частини квантової фізики. Іншими словами сама завершеність дії тоді стає фактом (дивитись і побачити), коли на це дасть санкцію спостерігач. А це будь-який свідок процесу або впевненість (віра) самого аксиса (людини) у достовірність процесу що вивчається, розглядається. І в результаті фіксується, незалежно від кількості опосередкованих операцій – ланок зорового руху як процесу, його кінцева мета.

Вона визначена кожного разу суб'єктивним чинником включених у систему взаємодії елементів. Тобто побачити щось.

5. Ідея виробу. Спостерігач створює виріб, а виріб створює мертву : матерію. Можна сказати більш проблемно: коріння змертвіння міститься вже в процесі

виробництва, Складний момент розуміння даного речення у тому, що увага читача спочатку звертається на поняття виріб цілком звичне і, як здається, «безпечне». Але воно вже є застиглим. Творча енергія вкладена у виріб досягла своєї реалізації і міститься там у формі споживчої речі. Натомість не можна використати цю енергію не зруйнувавши її форму, тобто виріб. Таким чином йдеться про те, що у виробі відбувається затухання ціннісного аспекту творчого акту. Але цим все не закінчується. Виріб це корисна матеріальна річ. Але саме з падінням людини у матеріальність починається її історія. І ця історія може описуватися в різних термінах, зокрема вона може бути історією накопичення виробів та накопичення і поширення відцентрові ціннісної сили тобто примноження джерел некроморфізму.

6. Ідея переназивання. Переназивання є поширеним, але не визнаним науковим методом коли у такий спосіб виявляються наразі приховані якості досліджуваного предмета або конструюються його нові зв'язки. Водночас переназивання має не менш важливий ціннісний аспект. Зокрема Ніцше так розкриває сутність ціннісного переназивання: *Що робить над собою відома пристрасть, щоб стати чеснотою? Зміна імені, принципове зречення своїх цілей, – вправа в само нерозумінні*». Особливо знаменним є останнє зауваження щодо переназивання як вправи в само нерозумінні. Його ціннісний двигун у переконанні, що блага не досягнеш методами блага, а добра - добром. Радикальним наслідком переназивання є його використання як свідомого засобу викривлення та

переформатування ціннісної енергії. Ніцше так пояснює цю ситуацію «панування чесноти може бути досягнуте тільки за допомогою тих засобів, якими взагалі досягають панування і принаймі не через чесноту». Переназивання постає шляхом до нівелювання цінності та відкриває перспективу некрморфізму оскільки розмиває ціннісні критерії.

7. Ідея ціннісного виміру часу. В міфі про Ерота стверджується можливість подолання відцентрової сили що перетворює будь-яку дію на виріб і зумовлює її некрморфізацію. Консервації ціннісної енергії у завершеній дії протиставлена міфологічна постать Ерота, якій уособлює онтологічну силу вітаморфізму-прагнення до життя. Ця сила ніколи не припиняється і не згасає, бо Ерот ніколи не досягає мети і не оволодіває нею. Адже Ероту притаманною є любов до вічного народження в красі заради безсмертя. Ерот насправді (як всі) прагне блага, але благо (як його розуміє Сократ у викладі Платона) не є добром і не є любов'ю, бо перше є одним із напрямків руху до блага, що утворюють множину напрямків поширення енергії та бажання Ерота в примноженні своїх благих якостей; а друге – характеризує спосіб цього прагнення, спосіб руху до цієї мети. У єдності вони утворюють його вихідну позицію сприйняття світу, якщо б ми надали Ероту певної антропологічної площини розуміння. Але верхня межа його прагнень не закінчується і не вичерпується досягненням блага чи то множини благих якостей, які він у собі збирає і пестить. Адже любов, якою він себе одушевлює і спрямовує до дії, є недосяжною в абсолютному сенсі; і тому він весь час її шукає і знаходить, але не може нею оволодіти остаточно як станом, у якому згасає його прагнення і діяльність. Саме тому його рух не припиняється, він фактично є ціннісним виміром часу, який ми розуміємо як фізичну характеристику. Міф, який передає Сократ, є класично простою «зупинкою часу» з прямою вказівкою на спосіб, яким це робиться: постійне народженн (в даному випадку у любові).

8.Ідея прагнення до безсмертя. Досягнення безсмертя є прихованим прагненням людини, крім того досить часто здається що досягнення цієї мети є вищим щаблем творчості. Насправді це не так але потрібно розібрати все по порядку. Спосіб досягнення безсмертя- народження у любові. Якою б метафоричним чи суто духовною не здавалася б така відповідь вона є такою у міфі але варто з'ясувати чому людина прагне безсмертя. Наведемо пряму цитату з підручника: утворимо вихідне судження з трьох тез-відповідей: 1) навіщо бажати любові? Бо вона дає можливість долучитися до безсмертя; 2) навіщо бажати безсмертя? Бо воно є запорукою існування – у нашому випадку людини як проявлення її в реальності. Тобто людини, яка не має безсмертя, але бажає його; 3) навіщо бути проявленим у реальності? Бо існування фактом своєї оприявленості створює смисл, воно має смисл, який сам собою в матеріальному втіленні утворює власну форму і так спрямовує його (смысл) на пошуки своєї абсолютності, у нашому випадку – любові. Із цього впливає суттєвий висновок: отримання стійкої, несуперечливої та

самодостатньої форми смислу у свідомості може бути прирівняне до феномену віри, а вона є, якщо згадати посилення на Ортегу-і-Гассета на початку тексту, безумовним каркасом, підґрунтям і фундаментом особистісного існування, на відміну від ідей.

9. Негативна продуктивність ідеї смерті та смислу страждань.

Порівняльна характеристика ідеї смерті і безсмертя не тільки відкриває несумісність сутнісних характеристик обох понять в межах зведеного дискурсом поля формальної і ціннісної логіки, але дозволяє, сфокусувавши увагу на двох поданих нижче змістовних сторонах розглянутої теми, виокремити її ціннісний капітал і прокласти шлях до надважливого твердження про перспективу сприйняття смерті і страждань в аспекті вимірювального потенціалу цих категорій. Перший аспект проголошує формально ціннісну пригнаність (Фуко) характеристик смерті і безсмертя. Так характеристика існування (безсмертя) транспонується в негативну ціннісну координату: Смерть як неіснування. Виникає поняттєва суперечність прийняття у свідомість позитивного насправді твердження про *існування стану неіснування*. У такому випадку Смерть втрачає смисл але відкриває шлях *градієнтності* власне згасання, зникнення стану існування. Тут виявляє себе другий показник аналізу смерті – шлях страждань що вичерпує не тільки смисл існування як такий, але й накопичує рівноважність смислу що існував з вичерпанням смислу існування що зникає по мірі збільшення страждань. Цей показник страждань, уведений у шкалу вимірювання, робить характеристику ціннісної енергії проявленою як предмет вимірювання. Такий підхід ставить страждання в ряд можливого предмета «наукових» досліджень і, що є вже досить очевидним у світлі наведеної аргументації, постає чи не головним напрямом наукового дослідження ціннісної енергії у викривленому та згубному для людини напрямку як дослідження самих страждань людей як предмет постійного дослідницького інтересу науки. Тоді йдеться про зворотне перетворення ціннісної енергії світу, що живить існування його створінь в інші види енергії нижнього типу насамперед фізичної та її модифікацій.

10.Складність розуміння координатного підходу. Ціннісний координатний підхід розкривається в статті «Діалектика цінності в контексті координатного підходу. (Вісник НАКККІМ №4 2024, 39-46,) і базується на ствердженні можливості і факту ідеальної енергетичної взаємодії структур свідомості в результаті активізації значущих для неї понять смислу і форми. Означені поняття (а їх насправді багато, адже це всі поняття що називаються в книзі екзистенціалами) постають пустими формами допоки вони не приводяться в стан взаємодії вольовим зусиллям людини згідно з її бажанням. Згадана взаємодія відбувається і завершується з певним результатом завжди в унікальній формі. Цій унікальній формі протистоїть знання-головний продукт цивілізаційного розвитку, яке на відміну від процесів де утворюються та взаємодіють екзистенціали, завжди подається в узагальненій, уніфікованій формі. Натомість взаємодія ціннісних структур свідомості відбувається на підставі використання ціннісної енергії, транспозиційним джерелом якої є людина, а

отриманим результатом – зсув

11. Зв'язок краси і блага. Краса і благо є різновимірними, ціннісно ортогональними категоріями, оскільки вони утворюють осі ціннісних координат. Осягнути зв'язок означених категорій означає зрозуміти і прийняти абстрактний і невимірюваний кількісними показниками характер кожної з них. Потрібно, утримуючи в полі уваги цю різновимірність в актуальному стані осмислення, додати і застосувати до нього оператор взаємодії. Ним є в нашому випадку мудрість або розум. Він не є предметом визначення як шукані категорії. Розум = інструмент розуміння, а не визначення. З наведеного випливає що зрозуміти спосіб застосування самого розуму ми маємо інтуїтивно, фактично апріорно тобто до -досвідно.

Хоча дане розкладення досить пласке, воно тягне за собою нову результативність. Ця результативність не виявляє себе як матеріальний об'єкт, а показує себе як стабілізація свідомості в стані своєрідного балансування. Але оскільки це балансування відбувається, (воно відбувається на межі двох середовищ образно-інтуїтивного і раціонально поняттєвого,) го, а результат не належить остаточно ні одному з них. Адже співвідношення краси і блага повсякчасно змінює свої акценти, тобто свою оприявленість. В перший момент сприйняття краса оприявнюється в якості невловимого за змістом і смислом образу, що збуджує і викликає жагу оволодіння. Але саме в цей момент образ сприймається і фактично перетворюється - під дією бажання - на благо. Аристотель зауважує що блага хочуть всі. Але в чому це виражається? Його хочуть привласнити, пізнати, оволодіти ним. Оскільки ми починали оволодівати і прагнути не блага, а краси, а остання не має серцевини , ядра оволодіння, то вона для встановлення її зв'язку з благом, виступає причиною формальною, тобто такою що тільки спричиняє появу головного бажання - блага. Отже, краса невловима, а наш мисливець за нею натомість позірно оволодіває благом, врешті благами у суто практичному матеріальному сенсі. Єдина розрада аксису-людині що полює за красою і благом, що красу можна споглядати, а блага накопичувати. Однак ні перше ні друге у спосіб що його дано не задовольняють аксиса-людину по справжньому. Тому людина змушена повсякчасно виснажувати себе у гонитві за задоволенням жаги пізнання. При цьому ця жага, хоча і є порушенням Божої заборони, повсякчасно підживлюється через обожнення розуму, викривлює людську траєкторію історичного руху і сприяє поглибленню фундаментального невідання авідья, яке повсякчасно розчиняється в ілюзії його подолання.

12.Творіння як жертва. Останньою для розбору в третій главі обрано досить радикальне твердження наведене вище.. І шлях до його розуміння пролягає крізь поле деконструкції тобто «відмотування» смислів назад. Таким чином ми починаємо цей фрагмент фактично з розгляду фіналу історії де зійшлися дві однаково агресивні і позірно протилежні ідеологічні гілки суспільного руху комунізм і фашизм. Однак родовим фундаментом обом рухам становить єдина, але двовекторна ціннісна сила. Цитата з підручника: «Комунізму власне як і фашизму можна не переживати за своє майбутнє - вони є проявами темної сторони творчості» ... що сягає корінням самого первісного

творення. Як це зрозуміти? Акт пізнання є привласненням частини, елемента, фактично форми і сутності предмета пізнання. Цей акт в будь-якому разі сам предмет руйнує. Але це руйнування теж виявляє свій смисл. Цей смисл має двовимірну сутність, або два плана або два мотиви. Перший-очевидний, зовнішній. Врешті остаточно сутність цього смислу і цього мотиву позиціонує себе у спробі привласнити у творчому сп'янінні право на несення істинних смислів. Фактично це та ж сама спроба творіння, і вона не може не бути захоплюючою. Але саме тут і міститься незнищений, для умов реального в земних соціальних умовах, реальний потяг особистості до того, щоб узяти участь у цьому процесі. Це другий мотив- мотив жертвовності. Адже бути щасливим самим собою не можна. Можна бути щасливим (а це переназивання блага) тільки через причетність чомусь більшому ніж є ти сам. Тільки мотив жертви у творця, який пізнає світ як зовнішній об'єкт залишається привласнюючим, таким що використовує людський матеріал для втілення свого екстазису (виходу за власні межі), у той час як є мотив творця що винаходить свій простір в собі означає жертвну втрату себе заради причетності до більшого, значущого. (про філософське обґрунтування умоглядної конструкції творення (див. 3... Філософії творчості). Його мотив-некорисливий, бо єдина розрада такого творця залучення інших до олюднення створеного з його зусиллями світу.. Таким чином щонайменше викривлення мотиву творення зводить його до привласнення що поширює, роздухує само себе. Комунізм і фашизм наочні приклади такого розвитку. Таким чином творення як жертва роздвоюється на дві протилежні ручаї: одна - творення яке намагається возвеличити людину як творця і руйнує її, бо не має на меті нічого іншого ніж самозвеличення. Друга пов'язана з самопожертвою. Але знайти справжній шлях самопожертви як шлях самореалізації неможливо у спосіб пізнання. Бо звичний спосіб пізнання це привласнення.

Глава 4 Метаісторія

Почати методичні рекомендації з вивчення 4 глави підручника варто з переліка та стислої характеристики тем, які було б доцільно висвітлити в цьому розділі. Водночас слід врахувати що цей формат буде заздалегідь неповний і його конфігурація визначається в першу чергу внутрішньою логікою і зв'язком самих тем, оскільки насправді їх значно більше.

Перше що потрібно врахувати при опануванні 4 глави підручника це те, що в главі Метаісторія йдеться переважно про негативну проєкцію цінності і той світ або площина реальності яка постає в перед здобувачем (в термінології ЦКП приймачем і спостерігачем) потребує певної внутрішньої готовності до сприйняття тих картин які можуть бути певним випробуванням для його психіки і породжувати несприйняття і відштовхування тексту. В такому разі варто припинити подальше ознайомлення та задовольнитися опануванням вже прочитаного та опрацьованого матеріалу. Водночас це попередження власне не має особливої попереджувальної сили оскільки може бути рівною мірою сприйняте як заохочення для подальшого читання. Тому ці рядки слід

сприймати в плані методичних рекомендацій як нейтральну констатацію наявного стану справ.

Щодо загального переліку тем то вона фактично і по можливості детально наведена у стислій анотації на початку кожної глави у рубриці «Зміст», а запропонований нижче перелік є ціннісно -логічною схемою, окремі елементи якої об'єднані (знову ж таки для демонстрації методології ЦКП). Отже в загальному плані в 4 главі йдеться про темний бік реальності а в плані відповідності архетипічній картині особистості тобто душі йдеться про юнгівський архетип Тінь. Виходячи з зазначеного пропонується перелік тем, відображений у змістах 4 глави Підручника. Але слід врахувати що їх перелік не для пасивного сприйняття а являє собою певний квест розрахований на самостійне творче добудовування тих смислів, що будуть потім висвічуватися при читанні матеріалу глави і підтверджувати або заперечувати свою дієвість і доцільність. Отже теми : Обґрунтування появи і необхідності появи Спостерігача; переназивання як процесуальність гріхопадіння; колізія обов'язку і свободи волі; пошкодження світобудови та наслідки темпоральності; зв'язок з Творцем та місія людини; акт вбивства як спосіб утилізації смислу; вбивство як негативна творчість та її обмеженість; ціннісна ортогональність гносеологічної та моральної координат: чому робити зло є злом а не добром; чи вбивають боги? Аналіз заповіді «не вбий». Самознищення зла; творення і нищення смислів- що переважає?; перше вбивство та трансформація ціннісної енергії: перше вбивство Спостерігача; жертва Христа та жертва Іуди (Євангеліє від Юди); хиба насильницької жертви; насильницька утилізація смислу - підґрунтя згасаючої ентропії: згасаюча ентропія і надія Творця; фіксація пізнавального акту як спосіб некроморфізації світу; психологічний простір зла; страждання як спосіб творіння світу; ентропія та згасаюча ентропія-різниця утворення та результату; згасаюча ентропія та екзистенціали віра надія любов; необхідність здійснювати акти недовершеної дії; будь-яке існування як жертва Творця самому собі-як це змінює людина;

Завдання -власне розуміння вибору та аргументи на підтримку.

Варіації на тему зла. Розуміння вибору темної сторони буття тими, хто творить Зло чітко обґрунтоване - вони, таким чином знають що вони безсмертні, вони теж не вмруть і відродяться у нових личинах ейдолонах-вбивцях, катах, гвалтівниках та клятвoporушниках, лицемірах та брехунах тому що- тут головне- Бог тепер потребує допомоги людини, оскільки кожна людина має зробити свій вибір і стати на той чи інший бік. При цьому зрозуміло, що за такого підходу немає ніякої впевненості що переможе Творець, оскільки від людини залежить, чи витримає вона тортури разом з тією частиною Бога в ній, що теж виносить власну двоїстість у протистоянні з ейдолоном Бога. Адже впевненість Диявола у собі небезпідставна. Він є часткою Бога і просто черпає сили саме від Бога. Тому насправді Дияволу Бог допомагає - можна так сказати. Іще одне- людина теж має робити вільний вибір кожної миті відповідно до координатного підходу у негативному способі

творчості.

Варіації на тему шляхів перемоги над злом. Річ у тім, що Зло, як було визначено- це онтологічна стихія. Тому слід достатньо глибоко усвідомити, що садисти - це зовнішні прояви темної природи Бога проти яких окрема людина не має сили, бо сила тут як зовнішня- саме і чекає щоб отримати насолоду від спротиву їй у її ж способі ствердження- насилля на насилля.

Можливо тут є інший вибір- вибір руху в полі цінності, де сили набуває вимога отієї моральної творчості як неочевидна стежина наслідування координаті добра в якій людина, що хоче себе відчутти єдиною з Богом-Творцем має творити таким чином, що досягти перемоги та торжества над силами Зла і знайти шлях який би врятував її і Бога в ній у спосіб, який відповідає координатному підходу і перетворює зло на добро на кшталт відомого в середньовіччі пошуку філософського каменю. Тут можна накреслити три шляхи, кожен з яких, в силу дії онтогносеологічного принципу можна вважати **неперспективним** з точки зору сподівань на їхню простоту чи з огляду на історичний досвід втілення. Ці шляхи є насправді транспозицією ціннісних координат, тільки розглянутих одновимірно . Перший- моральний, уособлений терпінням і хрестним шляхом в християнстві. Син Божий його символічно-добровільно вибрав не тому що сподівався надихнути своїм прикладом, а швидше тому що вочевидь, можна припустити, було переповнено матеріальну можливість трансформування людської природи на добро. Це такий варіант спасіння, коли один страждає за всіх і дає всім надію. Але його можна критикувати як шлях духовного жебрацтва. До того ж вже пройдений у майже відпрацьованому по своїм смислам наративі Христа і, можливо, вже таким що потребує утилізації. Другий шлях- це сподівання, що - Краса все ще має врятувати світ. Але таким чином на неї покладають перебільшені сподівання і, насправді в ситуації роздільності ціннісних координат, про недопустимість чого вже йшлося, веде у пастку у сподівання на диво без витрати власних зусиль . Тут можливо слід пригадати, що якщо вважати що краса народжується мистецтвом то його покровителем ще з часів християнської давнини вважався Диявол. Адже краса невловима а ейдолон багатоликий . Іншими словами- йдеться про сподівання, що кожна людина може відчутти себе Богом і естетично подолати діями свої вади. Тут як у всякому однобічному підході міститься саме зло в його естетизації. Є підстави припустити що з урахуванням всіх прихованих смислів і наслідків такого підходу як абсолютного він до того ж загрожує швидким виродженням в іншу форму і простір існування, хоча само по собі це не порушує принципу свободи, який взагалі важко уявити порушеним. Але в своїй абсолютизації Краса і любов навіть у єдності не створюють нове життя бо люблять одне одного як одномірні сутності. Крім того, здається, це шлях дроблення людини на однотипних нарцисів методами генної інженерії, які між собою не мають розбіжностей і тому не стануть опорою Бога в подоланні своєї темної сторони. Тому швидше за все Краса врятує світ разом з жертвою. Третє- істина, її пошук, тобто власне і пошук шляху про який і йдеться. Виглядає дуже привабливо, але допоки це

історичний триумф темної сторони існування. Такий пошук істини вже привів до знедушевлення та винищення природи яку Людина не створила. Водночас Творець вкладав у кожне творіння частину себе і своєї любові а вбивча природа негативної проєкції призвела до того, що живі істоти були вже знищені нашим бездуховним способом руху до істини. Здається це відбулося тому, що на традиційному пізнавальному шляху пошуку істини не передбачається жертвність як свідомі дія.

Варіації на тему витоку творчості. Ми намагались показати його - в нашому розумінні- у тому гіпотетичному **інфрафізичному** просторі (* *інфрафізичний- в парадигмі метаісторії Д.Андрєєва -особлива тонкоматеріальна просторово-часова область, енергія існування якої видобувається з негативних ціннісних проєкцій фізичного світу*) який становить заповітний виток творчості. При чому слід одразу визнати, що цей виток як заповітна царина внутрішнього як такого що виявляє себе суто умоглядним зусиллям виснаженого цим же зусиллям особистого духу, знаходиться у тому лячному живим потойбіччі, де, насправді, після потрапляння туди духовно-сислової сутності людини- переназвемо її душа, будь яка прив'язка її до внутрішньої форми, що уявляється досить умовно як самоідентифікація самої особистості з тимчасовим перебуванням у цій царині з певних причин являє собою не стільки приклад і результат звичного творчого процесу- певний витвір мистецтва, а дещо значно реальніше: це досвід особистості щодо описування ландшафту і переживань потойбічності, який відбувається після проходження цією особистістю воріт Ніщо, тимчасової втрати чи преображення її фізичної оболонки. Результат перебування у цій царині, відсутній, бо за звичай означає незворотній шлях у позаматеріальний світ, який відповідає стану посмертя і в усіх відомих релігіях покликаний зробити цей незворотній останній шлях найбільш оптимізованим та сприятливим для його “правильного” виконання з метою потрапляння на місце призначення душі того хто залишає цей світ.

Варіації на тему утилізації смислу. Розгляд смислового гнізда однієї з ключових тем четвертої глави здійснюється через ціннісне тлумачення поняття утилізація смислів. Це поняття проходить крізь увесь текст і трансформується у кілька форм радикальних тверджень.

- Перша форма — утилізація смислів у вигляді вбивства.
- Друга форма — забування (втрата).
- Третя форма — онто - гносеологічний синтез, який Гегель визначав як діалектичне зняття — заперечення заперечення із збереженням певного результату. Це стає основою для відштовхування смислу, здійснення кроку вперед відносно попереднього стану та утримання перспективи досягнення мети пізнання — відкриття істини як особистого надбання в універсальній формі.

Форми збереження проявляються у вигляді культурної енергії. Другий тип утилізації — забування — також містить елемент «вбивства» досягнутого, але вже на індивідуальному рівні. Падіння у Лету означає втрату пам'яті про

схеми пізнавального руху, що ґрунтується на дисоціації та зникненні ціннісно-енергетичного потенціалу. Це веде до байдужості щодо значущості попередньо набутого знання.

У Шекспіра, у цитаті з Гамлета — «Що я Гекубі, що мені Гекуба» — простежується окремий епізод, де вбивство душі постає як мета некрomorphicного прояву знедушвленої субстанції людини. Така форма існування живить згасаючу ентропію і водночас є способом збереження відцентрової сили у ціннісній інтерпретації — абсолютній градації зла.

Отже, основні положення ідеї утилізації смислів у своєму семіозисі досягають негативного рівня ціннісної проекції — у формі вбивства.

ПРИКІНЦЕВІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1 досвід або враження чи есе щодо жаху перебування на шляху входу в гетеротопію Тюрін-Божественне непорозуміння

Ю. Мамлєєв Шатуни. Досвід інтроспекції. Аналіз уривка Юнга з Червоної книги.

Завдання 3 пізнання і страх. Тлумачення прагнення злочинця «знищити душу». Опрацювати текст 4 глав 4.5 та решту та протлумачити твердження Гінона і надати власні інтерпретаційні коментарі «Таким чином, пізнання страху, акт прийняття його і змішування з ним, співучасті у його пізнанні для подолання його передпокоїв і проходження через жах у царину гетеротопії зумовлює теж подвійне вбивство тільки у діаметрально протилежному смислі. Потрібно пройти через страх власної смерті, але не знищити, тобто вбити центр сфери власного буття і, до того ж, зберегти центр сфери пізнаваного за страхом об'єкту який є і незвіданим і небезпечним, таким що не гарантує повернення від нього. Адже йдеться, якщо це свідомий процес, про самопізнання у якому в середині його можуть бути присутні будь-які несподівані відкриття і елементи такого пізнання

Завдання 4 Враження від осмислення уривка з Червоної книги Юнга. про ущербну силу творчого втілення зла (що) слугував спільним елементом розуміння двоїстої природи душі. Можливо вона буде більш рельєфно окреслена при посиланні на досвід перебування у гетеротопії, описаний у «Червоній книзі К.Юнга.

Як поїдання жертвовної плоти сприяє зціленню душі

Завдання 5. Протлумачте твердження, що розкриває сутність східного розуміння сутності особистості. *Людська особистість не існує як стійкий елемент — вона є нічим іншим, як синтезом психоментальних станів, і зникає, іншими словами, перестає діяти, щойно розкриття її сутності стає dokonаним фактом. Людська особистість (асміта), як і всі творіння космічної субстанції (пракріті), також сприяла «пробудженню», і тому, коли звільнення досягнуто, особистість стає непотрібною.*

Завдання 6. Дати тлумачення Дуїнським елегіям в аспекті авторської інтерпретації поняття «моральна творчість».

моральна творчість стає розплесканим, розлитим у просторі соціоприродного буття людини досвідом актів смерті в разі здійснення людиною свідомого морального вчинка. При чому рівень жертвності цих моральних дій відповідає тим вищим критеріям творчості, що у своїх градаціях в русі наверх, відображаються у системі позитивних ціннісних координат, рухаються смислами любові і ведуть до чистої жертвності як результату преображення, але ніколи- не треба тут піддаватись спокусі ідеалізації- не можуть бути універсальним способом виведення одноосібного існування до гарантованого отримання спокути за принесену жертву

Завдання 7. Дати тлумачення твердженню : час як резервуар розчинення ціннісної енергії виявляє себе як гальмівне середовище творення

Завдання 8. Яку таємницю творчості щодо бажання відкриває текст елегій

Завдання 9 знайдіть власні точки виходу ціннісної енергії у вашу свідомість та дайте їм власне тлумачення. Іншими словами у яких фрагментах елегії викликали ваші переживання. Спробуйте описати.